

Kathrine Elisabeth Sandseter Nilsen

Himmelgudens Øks

Betydningen av dokumentasjon for spørsmål om tilbakeføring

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Jon Olav Hove

Mai 2024

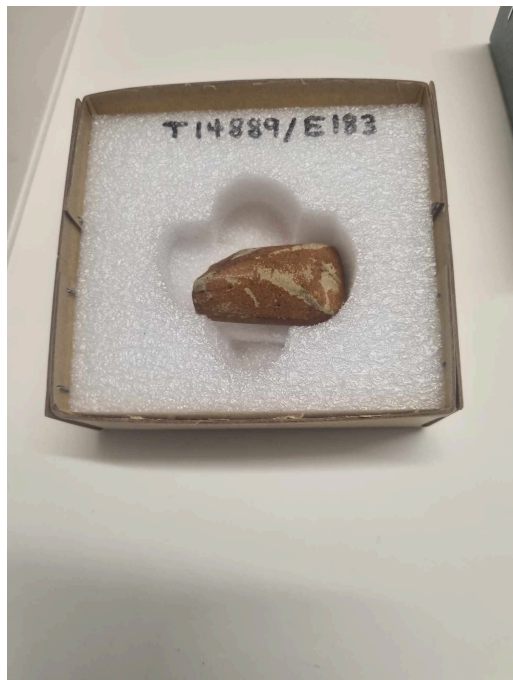

Foto: Kathrine Elisabeth Sandseter Nilsen. Tatt i NTNU Vitenskapsmuseets Samlinger

Kathrine Elisabeth Sandseter Nilsen

Himmelgudens Øks

Betydningen av dokumentasjon for spørsmål om
tilbakeføring

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Jon Olav Hove
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Det har det gått tre helt fantastiske år i kulturminneforvaltning bacheloren. Det har vært noen utrolige læringsrike år med gode samtaler og forelesninger. Takk til alle foreleseren som har lært meg opp for å ta veien videre innenfor kulturminneforvaltningen.

Jeg vil også rette en stor takk til DOKU på Dora Arkivsenter for en fin og hyggelig hospiteringstid som førte til inspirasjon for denne oppgaven.

Samt vil jeg takke min veileder Jon Olav Hove som har hjulpet med oppgaven, og alle de interessante samtale vi har hatt om øksen fra Gullkysten.

Til slutt setter jeg også stor pris på mine foreldre og medstudenter som har oppmuntret meg masse under skriveprosessen.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning for oppgaven	2
1.1 Hospiteringsperiode	2
1.2 Tema.....	3
1.3 Problemstilling	4
1.4 Metode.....	4
Kapittel 2: Etske retningslinjer og lovverk: Hva tilsier at dokumentasjonen er tilstrekkelig? .	6
2.1 Dokumentasjon, Proveniens og Tilbakeføring.....	6
2.2 Museum samlinger og komplikasjoner	8
2.3 ICOMS museumsetiske regelverk.....	10
2.4 Etske retningslinjer for museer i Norge	10
2.5 Meld. St. 23 (2020-2021) Dokumentasjon som prioritering	10
2.6 Meld. St. 8 (2018-2019) Ulovlig handel med kulturgjenstander	11
2.7 Innsamlingspolitikk Austarheim & Holbek	11
2.8 Norske reiser til Afrika.....	12
2.9 Regler og lovverk for kulturarv i Ghana	13
Kapittel 3: Analyse av dokumentasjon for Himmeldudenens Øks	16
3.1 NTNU Collection Online; Den Etnografiske samlingen hos Vitenskapsmuseet.....	16
3.2 Arkivmaterialet fra Vitenskapsmuseet sitt Arkiv	16
3.3 Nasjonalbibliotekets informasjon.....	18
3.4 Er det tilstrekkelig dokumentasjon for den Vest-afrikanske Øksen?.....	18
Kapittel 4: Konklusjon	20
Litteratur og Kildeliste	21
Nettkilder.....	22
Liste av arkivmateriale fra Vitenskapsmuseet Arkiv	22

Kapittel 1: Innledning for oppgaven

1.1 Hospiteringsperiode

I perioden 15. januar til 15. februar 2024 skulle vi ut i en hospiteringsperiode i emnet KULMI2200. Jeg havnet hos Dora Arkivsenter, på deres avdeling kalt DOKU eller også kalt deres historiske arkiv. Dora sitt arkiv er et depotarkiv og har samlet opp og fortsetter å samle inn arkiver fra tidligere Norges tekniske høgskole (NTH), Norges lærerhøgskole (NLHT), Den allmennvitenskapelige høgskolen (AVH), Høgskolen i Nord-Trøndelag (HIST) og selvfølgelig Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Jeg ble plassert sammen med en veileder som styrte arkivene til NTH og NTNU og NLHT. Her var hovedsakelig arbeidet å ta imot arkiv som skolene ikke ønsket lengre og plassere de inn i Dora sitt arkiv. Arbeidet jeg gjorde her var å se på personalmapper som har kommet inn og sjekke Dora sitt arkiv om de hadde noen dokumenter av samme person og da samle disse og ta ut kopi eksemplarer, deretter skulle jeg plassere de i magasinet på plass.

Dersom det ikke fantes noen allerede i Dora sitt arkiv går jeg gjennom mappen for å se om alt er greit og fjernet binders og plasserte i Dora sitt magasin.

Noe av det andre arbeidet var å ta imot forespørsel om innsyn i dokumenter for ulike grunner. Dette kan være for å få tak i diplomert sitt, eller dokumenter som trengs for andre saker. Eller opplysninger om familie og lignende.

Når vi fikk inn en forespørsel så måtte vi begynne med litt etterforskning for å finne ut hvordan vi skal lete i arkivene. Noen ganger måtte jeg lete i arkivnøkler for å finne personer og da finne hvor jeg skulle lete aktivt i magasinet. Andre ganger vet man hvor i et område dokumentasjonen er, men ikke i hvilken boks. Da må man lete i arkiv boksene og se om man finner det man leter etter. Det var mange ganger jeg ikke fant noe av det vi skulle finne og vi måtte gi beskjed om dette til personen som ønsket informasjon.

Andre ganger tok jeg og min veileder frem mange forskjellige dokumenter å lete aktivt i de dokumentene. Og når jeg faktisk fant noe relevant fikk man virkelig en mestringfølelse.

Det var både når jeg ikke fant noe og når jeg fant dokumenter som kunne brukes at jeg kom inn på tanken om at dokumentasjon er ekstremt viktig. Det er en måte å opprettholde historie og at folk ville ha denne informasjonen. Og det var mye snakk om proveniens i arkivene. Hvordan man skal kunne spore tilbake til hvem og hva som er i arkivet.

Dora har også en del arkiv dokumentasjon fra Vitenskapsmuseet og da kom jeg innpå det med hvordan dokumentasjon fungerer for proveniens for gjenstander. For her må jo også dokumentasjon spille en stor rolle for proveniens av gjenstander. For innblikket jeg fikk i å jobbe med dokumentasjon og arkiv hos Dora var at dokumentasjon var viktig for å bevise om noe har skjedd og fra når og hvordan det har skjedd. Så det er slik jeg kom til temaet mitt i oppgaven min skulle være dokumentasjon og betydningen dokumentasjon har for proveniens.

1.2 Tema

Det har i de siste tiårene blitt en oppmerksomhet på museum og deres samlinger hvor man har gjenstander tilgjengelig fra ulike urfolk og minoriteter i verden. Som det forklares i Bååstede-Tilbakeføring av kulturarv til de samiske museer, er det fokalt at oppmerksomheten har kommet i en periode hvor menneskerettigheter, likeverd og demokrati har fått en mer allmenngyldig plass hos andre nasjoner, folkegrupper og internasjonale organisasjoner og stater. Og nye og viktige prinsipper har blitt en del i det internasjonale samfunnet¹. I Norge har fokuset spesielt ha vært på urbefolkningen i Norge.

Til og med i Norge er museum gjenstander også oppegget av erobringer, kolonialisering, krig og andre former for undertrykkelse og ulovlig omsetning. Dette har ført at kulturgjenstander har kommet på avveie og har havnet i norske museum, dette skaper utfordringer for museer i mange lan. Og det er også en utfordring for ICOMs etiske retningslinjer med tanke på å behandle, i samsvar med alminnelig internasjonal rett for folkegrupper og samfunn².

Tilbakeføringskrav ble fremmet også før 1980 tallet, men det er blitt en spesiell problemstilling etter det koloniale oppgjøret. Tilbakeføringskrava var blitt fremmet av flere land og stater og urbefolkning. Det er en del ulike synspunkt på akkurat med tilbakeføring, men noe de fleste er enige om er at gamle kolonialiserte stater og urbefolkning skal i prinsippet ha rett på å forvalte egen fortid³. Men det er også en utfordring i å se hva som skal levers tilbake, og på hvilket vilkår. Samt av dokumentasjonen som finnes for disse gjenstandene.

¹ Sametinget, Norsk Folkemuseum, Kulturhistoriske museum, 2012: 11

² Sametinget, Norsk Folkemuseum, Kulturhistoriske museum, 2012: 12

³ Løkka, 2017: 39

1.3 Problemstilling

Problemstillingene utforsker den dokumenterte proveniensen til en spesifikk gjenstand, altså Himmeligudenes øks fra Gullkysten, og vurdere om dokumentasjonen er tilstrekkelig. Det undersøkes hva som eventuelt mangler i dokumentasjonen for å skape en fullstendig historie om gjenstandens opprinnelse. I tillegg reiser problemstillingen spørsmålet om det er berettiget å vurdere tilbakeføring av gjenstand basert på den eksisterende dokumentasjonen eller mangelen på slik dokumentasjon. Dette innebærer en nøye vurdering av historiske og juridiske aspekter knyttet til eierskap og rettigheter, samt etiske spørsmål om gjenstandens rettmessige sted eller tilbakeføring til sitt opprinnelige land.

Oppgavens avgrensning er at oppgaven først tar for seg de etiske retningslinjene i Norge, samt hva som kreves for dokumentasjon her, deretter kommer vi inn på hvordan ghananske lovverk var under kolonialismen, samt hvordan den ble etter selvstendighet. Etter dette blir det tatt for seg ønsket fra Gullkysten og dens arkivmateriale tilegnet fra fra Vitenskapsmuseet, her skal jeg med veiledning fra de etiske retningslinjene og krav til dokumentasjon samt mitt intervju med Dr. Gertrude Aba Mansah Eyifa-Dzidzenyo for å si noe om dokumentasjonen på denne gjenstanden er tilstrekkelig nok og om man burde reise et spørsmål om en diskusjon om tilbakeføring.

1.4 Metode

Bruken av metoder i oppgave er viktig for det en fremgangsmåte og et middel til å løse problemer man vil lyse frem. Det er en måte å systematisere tankene og argumentene våre og å stille krav til oss om ærlighet og sannhet. Og det er ulike metoder som brukes for å nå frem til ny kunnskap og hvordan ting kan etterprøves. Og grunnen til å velge en bestemt metode er for å kunne belyse problemstillingen på best mulig måte. Den metoden jeg kommer til å gå fram med er kvalitativ metode.

For kvalitative metoder er noe som fanger opp meninger og opplevelser som ikke kan måles. Noe som kjennetegner kvalitativ metode er å kunne gå i dybde og fleksibilitet, deltakelse og forståelse⁴.

Den kvalitative metoden som jeg bruker er epost korrespondanse, som er et kvalitativt intervju jeg har med en fagperson. Her hadde jeg tre ferdige spørsmål jeg stilte intervjupersonen gjennom epost som skulle supplerer min oppgave og analyse av

⁴ Dalland, 2021: 53-55

arkivmateriale. Grunnen til at jeg valgte å ha en epost korrespondanse var for at intervjupersonen var i Ghana som førte til at av praktiske årsaker tok vi det over epost siden det ikke var mange spørsmål og heller fungerte som supplement til andre kilder. Jeg følte jeg fikk svar på deg ville ha mer kunnskap om, og at det supplementet bra for å svare på problemstillingen min. Gjennom intervjuet fikk jeg et innblikk i relevant ghanesisk lovverk og en ekspertuttalelse på gjenstanden noe som hjalp stort med oppgaven.

En metode jeg hovedsakelig brukte i denne oppgaven er arkivarbeid. Dette har vært tredelt arbeid hvor jeg har søkt i NTNU Collections som Vitenskapsmuseets søkeliste for deres etnologiske samling. Her har jeg søkt meg inn med forskjellige søke ord for å finne noen gjenstander som passet temaet jeg skulle skrive om. her har jeg utført litt utelukkelse arbeid for å komme fram til denne Vestafrikanske øksen som var i samlingen dem. Jeg har også valgt bort noen samiske gjenstander som er selvfølgelig relevant, men har blitt skrevet om før og denne øksen som var fra Afrika virket veldig interessant for meg å se nærmere på, også med tanke på noen kontakter jeg kunne få tak for å studere denne øksen videre. Ellers har jeg også vært i kontakt med Vitenskapsmuseets arkiv og deres lesesal hvor jeg har fått tilgang til arkivmateriale og dokumentasjonen til gjenstanden jeg har valgt. En siste arkivarbeid jeg har gjort er å ha sett i nasjonalbiblioteket etter mer dokumentasjon på personen som ga gjenstanden i gave til Vitenskapsmuseet og har funnet noen kilder som plasserer han i Vest-Afrika på det tidspunktet gjenstanden ble tatt fra Vest-Afrika til Norge.

Kapittel 2: Etiske retningslinjer og lovverk: Hva tilsier at dokumentasjonen er tilstrekkelig?

2.1 Dokumentasjon, Proveniens og Tilbakeføring

ICOMS museumsetiske regelverk definerer proveniens hvor man har gjenstandens hele og fulle historie. Dette innebærer eierforhold helt fra tidspunktet den ble oppdaget eller når gjenstanden skal ha blitt skapt og fram til i dag. Det som fastlåses som grunnlag for proveniens er ekthet og eierskap ifølge ICOMS museumsetiske regelverk ⁵.

Høiback bruker også ICOMS sin beskrivelse av proveniens og dypere forklare det med a hva vi vet om gjenstandens tilblivelse og historie og at en gjenstand med hva han kaller spennende og godt dokumentert proveniens vil stille bedre enn likens, bare uten den tilsvarende proveniensen ⁶.

Det har vært en utvikling i bevaring i og hvor at krav og standarder ikke lengre passer. Det som var godt nok for bare tjue år siden, er ikke godt nok lengre. Også kravene for dokumentasjon og registrering er økt. Det finnes mange gjenstander i museer som har liten eller ingen informasjon om proveniens. Eller att informasjon har blitt mistet av at dokumenter har forvunnet. Det er et betydelig etterslep i magasiner som klan være på grunn av andre prioriteringer⁷.

Ifølge ICOMS museum etiske regelverk har proveniens også en sammenheng med aktsomhetsplikt. Aktsomhetsplikt er ifølge ICOMS et krav om at alle praktisk mulige tiltak for å skaffe saksopplysninger iverksettes før avgjørelse tas om en bestemt handling. Dette er særlig om kartlegging av opprinnelse og historikk til en gjenstand, altså proveniens, som tilbys til museets bruk, før det er tatt en avgjørelse om gjenstanden aksepteres⁸.

I håndboken Vei i vellinga: håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander av Austarheim & Holbek, er begrepet dokumentasjon et overordnet begrep når det kommer til hele prosessen rundt oppbyggingen av samling hvor informasjon blir satt i et system. Man kan forstå

⁵ ICOMS museum etiske regelverk, 2011: 36

⁶ Høiback, 2020: 138

⁷ Høiback, 2020: 160-161

⁸ ICOMS museum etiske regelverk, 2011: 35

dokumentasjon som en aktivitet som har et formål om å skape, samle inn, tilrettelegge og tilgjengeliggjøre informasjon i en vid stand ifølge Austarheim & Holbek.

I en mer snever forstand beskriver Austarheim & Holbek dokumentasjon som den eksterne innsamling av opplysninger omkring gjenstander. Dette er informasjon som gjenstandens bruk og funksjon, sammenheng og gjenstandens historie eller «livsløp», noe vi forklarer som proveniens. Noen av disse opplysningene kommer til museer via overtakelse av gjenstanden og andre kommer gjennom undersøkelser.⁹

Austarheim og Holbek beskriver grunnene til å dokumentere museumsgjenstander er at museums registreringssystem eller en gjenstandskatalog er museets hukommelse og samtidig et redskap til å kunne ha oversikt over samlingene. Det er for å identifisere, beskrive og katalogisere dem¹⁰.

I ICOMs museum etiske regelverk punkt 6.3 som omhandler tilbakeføring av kulturarv forklarer de at om et opprinnelsesland eller en folkegruppe søker om å få en gjenstand i retur, som en gjenstand som det er bevis for av eksportert eller på noen annen måte overført som står i strid med prinsippene i både internasjonale og nasjonale konvensjoner. Så skal museene det gjelder, dersom det gis lovlig adgang til det, straks iverksettes tiltak for å samarbeide om tilbakeføring. Også om gjenstanden er dokumentert at det er en del av landets eller folkegruppens natur- eller kulturarv¹¹.

Og i samme kapittel i 6.1 skal museer arbeide for å dele kunnskap, dokumentasjon og samlinger med museer og kulturorganisasjoner i opprinnelsesland og opprinnelse samfunn. Muligheten for å etablere partnerskap med museer i landdeler områder som har tapt en vesentlig del av natur- eller kulturarven bør undersøkes¹².

I 6.2 som snakker om retur av kulturarv sier det at museer skal være beredt til å ta initiativ til dialog om tilbakelevering av kulturarv til et opphavsland eller en folkegruppe. Dette bør skje på en upartisk måte, basert på vitenskapelige, museumsfaglige og humanitære prinsipper, og i samsvar med aktuelle lokale, nasjonale og internasjonale lover. En slik framgangsmåte er å foretrekke framfor framstøt på statlig eller politisk nivå¹³.

⁹ Austarheim & Holbek, 2003: 4-5

¹⁰ Austarheim & Holbek, 2003: 8

¹¹ ICOMS museum etiske regelverk, 2011: 27

¹² ICOMS museum etiske regelverk, 2011: 26-27

¹³ ICOMS museum etiske regelverk, 2011: 27

2.2 Museum samlinger og komplikasjoner

Et museum samling er en systematisert og satt sammen med et formål. Den kjennetegnes av orden og tema. Og på det minste kjennetegnes det med et ideal. Objekter er samlet inn med en hensikt som blir kategorisert og informasjonen om objektene er som Høiback sier minst like viktige som gjenstanden selv¹⁴.

Det er fristende for museer å overlate tunge avgjørelser fro de fremtidige generasjoner og at man heller samler inn alt man kunne. For man vet ikke om hva senere kommer til å være interessen fro andre enn oss selv. Det er en måte å unngå anger med å samle inn så mye som mulig. det er jo en av utfordringene på museer nå, med en overflod av gjenstander og manko på plass i magasiner til museene. Det er også uventede gaver og donasjoner som også dukker opp som gjør det vanskelig å si nei. Derfor er det satt opp for å lage samlingsplaner. Det er et grep for å kontrollere situasjoner med innsamling og systematisere og dokumentere utvelgelsesprosessen. De setter kriterier for hva som er gode grunner for at en gjenstand er museumsverdige¹⁵.

En tradisjonell opphenger for museum er det å beholde det som er sjeldne og oppsiktsvekkende som Høiback beskriver. De bevares og er nærmest ubrukt. Men slike samlinger kan føre et skjevt bilde av fortiden. Eldre samlinger ser preget av at handelsmenn og sjøfolk dro fra Norge som fant eksotiske og bevaringsverdige gjenstander¹⁶.

En grunnplanke i museumsdriftene er regelverk utgjort av det museumsetiske regelverket, også kalt ICOMs. ICOMs er en organisasjon som har deler over hele verden etablert for museum og museumsansatte i 1946 og har i dag 140 land som deltar i å bruke museum etiske retningslinjene. ICOMs museum etiske regelverk ble vedtatt første gang i 1986og har også blitt revidert i senere tid flere gnager. Det er dette som er minimumsstandarder som skal gjelde for museumsansatte og museum.

Man har også andre juridiske bestemmelser man må følle, også her i Norge også land som Gana som jeg kommer nærmer inn på. I Norge har vi det som kalles den norske kulturminneloven som ble vedtatt i 1978. denne loven kommer også inn på noe som er viktig for denne oppgaven er lover om utførsel av kulturminner ut av landet uten tillatelser fra

¹⁴ Høiback, 2020: 127

¹⁵ Høiback, 2020: 135

¹⁶ Høiback, 2020: 145

myndighetene. Den snakker også om forbud mot innførsel av gjenstander som er ulovlig utført av en annen stat¹⁷.

Disse er bestemmelser om hviler på et internasjonalt regelverk som er basert på UNESCOs konvensjonen i 1970 som også forbyr og hindrer ulovlig import og eksport av kulturgjenstander, og UNIDROITs konvensjonen som snakker om stjålne eller ulovlig uførte gjenstander.

Men hva med gjenstander som allerede befinner seg i samlinger andre plasser enn i sitt opprinnelsesland. Og i visse situasjoner har kommet dit på måter som kan antas i dag ville ha vært ulovlig? Tilbakeføring kan ses på som et naturlig neste steg, spesielt etter dekoloniseringsprosessen som skjer utover 1900-tallet hvor mange av de opprinnelseslandene for slike gjenstander får selvstendighet. Da var det på et tidspunkt i tidlig 2000-tallet at man stilte et motspørsmål om at man heller skulle se på museumsgjenstandene som en del av en felles global kulturarv. Men man ser en misnøye med dette hvor man føler at de mektige museene går imot de små og upriviligerte. At det er urbefolkning og opprinnelseslandene som heller gjerne har et moralsk overtak¹⁸.

Prinsippet om at kulturgjenstander som er ulovlig fjernet og eksporterte står klart at skal tilbakeføres, men prosessen av dette er uansett komplisert. For vestlig syn på gjenstander kan være ganske annerledes enn andre¹⁹. Men uansett burde det oppstå en samtale mellom partene om hva som vil bli rett.

Registeringsprosessen og dokumentasjonsprosessen er med i å omgjøre en gjenstand til en museumsgjenstand. Journalføring av administrative hendelser er viktig men omfattende arbeid. Den prosessen er med på å fortelle når gjenstanden kom inn, fra hvem og o hva har skjedd med den på museet. Samt gjenstandens fysiker utseende som mål, vekt, farge, materiale og dekor bør beskrive og opplysninger om hva gjenstanden er. En annen viktig faktor er å få informasjon om hva har skjedd med gjenstand før det har kommet på museum. Hvem eide den, hvem brukte den, når, hvor og hvordan. Alt dette fører til i andre ord er hva er proveniensen

¹⁷ Høiback, 2020: 146-147. Referer til Kulturminneloven, 1979: § 23a

¹⁸ Høiback, 2020: 147-148

¹⁹ Høiback, 2020: 149-150

2.3 ICOMS museumsetiske regelverk

2.3 Begrepene proveniens og aktsomhetsplikt, i ICOMS museumsetiske regelverk sier hva som skal til for hva et museum burde gjøre før anskaffelse av gjenstander. Det er beskrevet at man må på alle måter forsikre seg at gjenstander som tilbys i form av kjøp, donasjon, lån, testamentarisk gave eller bytte ikke er ulovlig ervervet i opprinnelsesland. Eller ulovlig utført herifra eller et annet land hvor reglene sier at det da kan være i lovlig eie. Dette gjelder også museets eget land. Museet skal da utvise behørig aktsomhet, som da innebærer gjenstandens fulle historie fra oppdagelse og/eller produksjon punkt blir funnet og kartlagt²⁰. Altså da skape en bra nok dokumentasjon hvor tvil skal kunne bli unngått for at ulovlige handling har vært til stede.

Selv for dette har museer tilgang til gjenstander hvor en slik dokumentasjon mangler. Altså gjenstander uten proveniens. Her er det mer begrensning for hva som er etisk rett i å gjøre som for eksempel ved å bruke de i en formidling. I 4.5 Formidling av gjenstander uten proveniens i ICOMS museumsetiske regelverk er det sagt man skal unngå å stille ut eller bruke materiale med tvilsomt opphav og/eller har manglende proveniens. Og man bør være oppmerksom på at om man skal stille ut eller bruke gjenstander uten proveniens at de kan gi inntrykk av å støtte eller godta ulovlig handel med kulturgjenstander²¹.

2.4 Ethiske retningslinjer for museer i Norge

I punkt 7.3 i etiske retningslinjer for museer i Norge er det snakk om proveniens. Dette kapittelet handler hovedsakelig om ulovlig handel og tilbakeføring av kulturarv, som stort sett handler om hva vet vi om proveniensen av en gjenstand. Punkt 7.3 sier at museer har en plikt i å undersøke proveniens for gjenstander som tidligere har vært i bevegelse. Spesielt om det er mistanke om ulovlig omsetting av gjenstanden eller ulovlig utførsel. Det skal være spesiell aktsomhet som må vises når det kommer til gjenstander med mulig opphav i konfliktområder eller om gjenstander som har en særlig betydning for opprinnelse samfunnet²².

2.5 Meld. St. 23 (2020-2021) Dokumentasjon som prioritering

I punkt 7.3 Dokumentasjon og prioritering er det også diskutert viktigheten bak dokumentasjon. Punkt 7.3 sier at systematisk dokumentasjon er et viktig grunnlag for

²⁰ ICOMS museum etiske regelverk ,2011: 16

²¹ ICOMS museums etiske regelverk, 2011: 23

²² Norsk ICOMS & Norges Museumsforbund, 2022: 23

prioritering. Den forklarer at dokumentasjon i norske museer har blitt langt bedre i dag enn for et tiår siden, men at det likevel er mye arbeid som fortsatt må til i arbeide med å dokumentere. Og for å kunne nå de ambisjonene om å styrke musea som kunnskapsinstitusjoner hvor forskning og vitenskapelig kunnskapsarbeid har en sentral rolle så må det videre bli større forventinger når det kommer til dokumentasjonsarbeid ²³.

2. 6 Meld. St. 8 (2018-2019) Ulovlig handel med kulturgjenstander

I prinsipp 9.2.1 sier meldingen at med utgangspunkt i UNESCOs 1970-konvensjon om ulovlig handel med kulturgjenstander og 1995-UNIDROIT.konvensjonen om tilbakeføring av stjålet og ulovlige utførte kulturgjenstander, deltar Norge aktiv i det internasjonale samarbeidet med å redusere kulturkriminalitet. Norge er og en av de støtte bidragsyteren i UNODC (FN-programmet for narkotika og kriminalitet), som også arbeider for å hindre kulturkriminalitet. I 2007 kom Europarådet med en ny strafferettslig konvensjon som et viktig supplement til de eksisterende UNESCO-konvensjonene. Denne konvensjonen er åpen for tilslutning fra land utenfor Europa ²⁴.

Boks 9.3 Tilbakeføring av kulturgjenstander står det at tilbakeføring av viktige kulturarv til opphavsland øker internasjonalt. Dette er et arbeid som engasjerer organisasjoner som UNESCO, urfolkorganisasjoner og flere er det behov for et godt samarbeid mellom lad for å kunne etterleve intensjonale plikter og stanse ulovlig virksomhet²⁵

2.7 Innsamlingspolitikk Austarheim & Holbek

Museers samlinger er ofte bygd opp av gaver gitt til dem og er ofte preget av ulike epokers vitenskapssyns og museet sine interesser for hva de har lyst til å ha. Aurstarheim og Holbek sier at undersøkelser av innhold i de kulturhistoriske museenes samlinger viser at materialet ofte ikke er så representativt. Dette både i tid og sosialt noe vi ønsker i dag. Håndboken er skrevet i 2003, så kanskje dette har økt mere i dag. De så også en interesse i dag, altså tidlig 2000 dreier seg om enkelte, unike gjenstand til det vanlige gjenstanders kontekst.

Når et museum tar imot en gjenstand, tar også museet på et ansvar for bevaring og forvaltning fremover også. Dette kan vare lenge fram i framtiden og ikke bare i noen få år. Gjenstandene

²³ Meld. St. 23 (2020-2021): 73

²⁴ Meld. St. 8 (2018-2019)

²⁵ Meld. St. 8 (2018-2019)

blir gitt en egen status fordi museet skal dokumentere materiell kultur for videre frem i framtiden²⁶.

Austarheim og Holbek sin håndbok for dokumentasjon av museumsgjenstander setter et spørsmålsteget ved gaver til museer. Er det til begjær eller besvær? For som tidligere nevnt er de aller fleste museene sine samlinger bygd opp av gaver de har fått av befolkningen eller at museet har fått overført eiendomsretten til materialet. Disse gaven kan være testamentariske, dirkede fra giver, gavebeløp øremerket kjøp av spesielle gjenstander og gjenstander kjøpt ved hjelp av gave-fond.

Selv om museer ikke har en plikt i å ta imot gaver, kan det være vanskelig å si nei, men museet skal ha en god grunn til å si ja, ha svar på hvorfor en gjenstand skal inn i samlingen. Det skal vurderes mot innsamlingsplanen museet har som er en 5 års plan. Det er også problematikken bak kapasiteter til magasinene, økonomi og hvor omfattende konservering og restaureringsarbeidet er. Austarheim & Holbek kommer ikke noe nærmere på et svar når det kommer til gaver enn å være kritisk til hva som skal inn og ikke, og å følge innsamlingsplanene²⁷.

2.8 Norske reiser til Afrika

I tidlige 1900-tallet var museum bevegelser internasjonale orientert hvor de deltok i nettverk over flere land og så mot andre land til inspirasjon²⁸. Når de europeiske kolonimaktene gjorde sine ekspansjoner på andre kontinenter kom det mange gjenstander som havnet i etnografiske museer og selv på denne tiden var det noen som mente at dokumentasjonene til gjenstander rikke sto til forventning²⁹. Gjenstander ble sendt til muset med et brev og beskrivelse av proveniens, bruksområde og betydninger for folkeslaget de var kommet fra³⁰. Dette er også noe vi ser i øksen fra Gullkysten som oppgaven kommer nærmere på i neste kapittel.

Fra 1800-tallet og inn i 19-00 tallet var det nedlagt i gjenstandene som sto for en kulturell sannhet. Det var gjenstandene som sto som vitne og hadde stor dokumenter kraft og kunne bekrefte påstander om folkeslagene som ble fremmet. De største kildene på denne tiden

²⁶ Austarheim & Holbek, 2003: 12

²⁷ Austarheim & Holbek, 2003: 15

²⁸ Ruud, 2018: 77

²⁹ Ruud, 2018: 79-80

³⁰ Ruud, 2018: 87

i tillegg til gjenstandene var reiseskildringer fra personens oppdagelsesreiser. Dette ble en slags dokumentasjonsform³¹. Så publikasjoner og samlerens fortellinger i brev fra styrket gjenstandens status som vitner i slutten av 18-00 tallet og inn i 1900-tallet³².

2.9 Regler og lovverk for kulturarv i Ghana

I rundt 1800 tallet når Gullkysten var under den britiske kolonien var det en del av europeiske land som hadde handle med Gullkysten. Noe som betyd en del reise fra europeiske land til Gullkysten og tilbake til sitt land. Da var det vanlig at man tok med seg noe tilbake for å huske reisen sin. Dette var ofte gjenstander som man fant noe verdi i og var interessante for personen som tok det med tilbake.

Det vi vet var at der ikke vær før i 1945 at legislative Council of the Gold Coast ga en lov kalt Monuments of Relics Ordinance. Dette var første steget og valget mot en systematiske retningslinjer for kulturarv i Gullkysten. For at denne loven skulle bli håndhevet måtte myndigheten etablere en kommisjon kalt Monuments and Relics Commission.. Her ble det diskutert om kulturarvs retningslinjer samt prinsipper for bevaring av kulturarv og restaurerings prosesser³³.

(MRC) i 1947 MRC var omsatt av 17 representere som kom alle regionen fra kolonien. Men stort sett var medlemmene britiske tjenestemenn og det vokste seg i tidligere prioriteringene av MRC kom fra de britiske tjenestemennene. Det er i denne artikkelen snakk om hovedsakelig fort og slott, men man kan anta at det var like meninger når det kom til gjenstander. De tidlige prioriteringene var å ta vare og konservere kystnære fort og slott. Og kulturarven i fort og slott hadde høy verdi ifølge kommisjonen for prioritering. Dette var på grunn alder, historisk viktighet og estetisk kvaliteter og sistnevnte ble ofte lagt vekt på³⁴. Dette kan vi også anta når det kom til gjenstander at det som var viktig å ta vare på var de som man syntes så best ut.

Kommisjonen ble erstattet av Ghana Museum and Monuments Board (GMMB) i 1957, samme året som Ghana ble et selvstendig land. Gullkysten, dagens kulturarv er preget av både kolonimyndigheter og myndigheter etter kolonitiden³⁵. Noe som vises senere i teksten.

³¹ Ruud, 2018: 89

³² Ruud, 2018: 91

³³ Hove, 2018: 328-329

³⁴ Hove, 2018: 330

³⁵ Hove, 2018: 328

Jo nærmere man kom selvstendighet følte man trangen for å rekonstruere organisasjonen av Gullkystens kulturarv retningslinjer. Det var under 1950 at interessen av forskjellige typer afrikans kulturarv var større og MRC begynte å se på andre bygninger og bygget en ny National Museum for å huse og vise samlinger av gamle gjenstander.³⁶

Selv med selvstendigheten og GMMB ble det ikke noe umiddelbare endringer i kulturarvens forvaltning Nå var majoriteten afrikanere, men de som var ansvarlige for hverdagslige kulturarv var samme som under kolonialismen. De fortsatte med de samme rutine som før som ikke var de vest fungerende måtene å bevare kulturarven i Gullkysten³⁷.

I Ghana hat de også noe som heter Executive Instrument E.I.29: National Museum Regulations, 1973. Arrangement of Regulation. Dette er et lovverk hvor de sier hva som skal til for at en kulturgjenstand skal kunne bli eksportert ut av landet. Disse er regelasjoner som har blitt skapt av Ghana Museum and Monuments Board i 1973. altså noen tiår senere etter selvstendighet³⁸.

Her beskrives et i del 1, som forklarer om eksport av antikke at det må sendes en søknad for tillatelse for eksporten av en kulturgjenstand til en tolltjeneste. Under salget av gjenstander må det også søkes om lisenser for salg av antikkere sendt til direktøren, altså direktøren av National Museum, samt andre typer informasjon³⁹. Lisensen kan også bli tatt unna om Ghana Museum ad Monuments Board mener at personen ikke følger regelasjonene. Samt skal denne lisensen være tilgjengelig under virksomhet og under aktivt kjøp eller salg av antikkere. Det er også beskrevet en del andre regelasjoner når det kommer til behandling av gjenstander som må følges også det at Ghana Museum and Monuments Board skal ha tilgang til å sjekke om alt er greit⁴⁰.

I artikkelen av Arianna Fogelman Colonial Legacy in African Museology: The Case of the Ghana National Museum (2008) forklarer hun at museum i moderne Afrika er hovedsakelig et produkt av europeisk kolonialisme. Deet var en del samlinger laget av europeer og fulgte et ideal om å samle det som var interessant og 'primitivt'⁴¹. Ghana National Museum i 1957 hadde hovedsakelig samling fra en mann, en britisk arkeolog Charles Thurston Shaw⁴². Deet

³⁶ Hove, 2018:336

³⁷ Hove, 2018: 337

³⁸ Executive Instrument E.I. 29: National Museum Regulation, 1973: 2

³⁹ Executive Instrument E.I. 29: National Museum Regulation, 1973: 2

⁴⁰ Executive instrument E.I.29: National Museum Regulation, 1973: 3-4

⁴¹ Fogelman, 2008: 19

⁴² Fogelman, 2008: 20

var en tid hvor gjenstander skulle snakke for seg selv og det dem kalte for 'primitiv' kunst var et produkt av en kollektiv ideal. Det var mange gjenstander som kom med lite eller ingen proveniens, hvor kun donasjons personen sitt navn var til stede samt en kort beskrivelse av gjenstanden⁴³. Man ser heller en at gjenstander viser hva interessen for de hvite kolonistene og hva det skulle tilhøre Ghana som en helhet av Afrika, men gjenstander med stort spenn over områder i Afrika puttet på en plass for å representere en slags kolonialistisk legende⁴⁴.

Det som har vært greit før ut både i Norge og i Ghana var annerledes på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet til hva som er etisk riktig i dag. Spesielt med gjenstander som er utført av andre landegrenser inn til et annet land. Samt hva som var tilstrekkelig informasjon da, og hva som er tilstrekkelig nå.

⁴³ Fogelman, 2008: 20

⁴⁴ Fogelmann, 2008: 21

Kapittel 3: Analyse av dokumentasjon for Himmeldigdenes Øks

3.1 NTNU Collection Online; Den Etnografiske samlingen hos Vitenskapsmuseet

Når man kommer fram til informasjonen til gjenstand T14889. Får man vite at det er en Øks fra Ørlandet, Teksdal. Den er fra en yngre steinalder og er en slepen og rettvegget bergart.

Når man kommer ned til beskrivelsen av øksen kommer vi over en mer dypere og annerledes informasjon. Det forteller om fysiske deler av øksen som om at det er et rettegget øk eller meisel av stein som er slepen samt med lengde og at den har utvilsomt blitt avbrutt. Farge av stenen forklares. Etter denne informasjonen får vi en litt annen informasjon som stå lengre opp på nettsiden. Her står det at den er fra Gullkystkolonien i Ves-Afrika og har blitt funnet gjennom gravning. Det beskrives også at slike økser kan finnes ofte i Gullkystkolonien og oppfattes som 'torden kilder' De kalles Nyame Akuma eller Nyame Asoso. Dette er forklart på nettsiden for å bety 'Himmeldigdens økser' eller Himmeldigdens hakker. Og til slutt stått det at det er en gave fra en journalist kalt Sigurd Skaun om har fått tak i gjenstanden under en reise til Gullkysten. Det siste man er på nettstedet er et kart på hva de peker på som opprinnelsessted og forklarer det som Ørland⁴⁵.

Her er det jo noen ting man stusse på. Det er en tydelig feilinformasjon om opprinnelsessted. Her er det kanskje heller informasjon om hvor Journalisten Sigurd Skaun bodde og kom fra istedenfor opprinnelses stedet for gjenstanden. Dette er noe som burde rettes opp og påvirker definitivt proveniens om man ikke leser videre nede i beskrivelsen.

I epost intervjuet med Dr. Gertrude Aba Mansah Eyifa-Dzidzenyo spurte jeg nærmere om informasjonen om hva den blir kalt. Hun sa at øksen er kalt for 'Nyame Akuma' og forklarer at denne arkiv informasjonen er rett. hun forklarer videre at øksen er trodd til å falle fra himmelen når tordnet slår. Et er altså her ideen om at øksen er fra Gud eller 'Nyame' som er brukt her og at øks er Akuma i en Akan dialekt⁴⁶.

3.2 Arkivmaterialet fra Vitenskapsmuseet sitt Arkiv

Her er det tilgang til tre ulike dokumentasjoner:

⁴⁵ NTNU: Collections Online, T14889 Øks: <https://collections.vm.ntnu.no/artefacts/19912-T14889>

⁴⁶ Dr. Gertrude Aba Mansah Eyifa-Dzidzenyo, personlig kommunikasjon, 08.04.2024

Det er tilvekst katalog, Hovedkatalog (1929-1935). Her er det samme informasjon som vi får fra beskrivelsen i NTNU Collections av øksen. Det nye informasjonen her er da at gjenstanden har blitt katalogisert i 1950 som E. 183⁴⁷.

I Protokoll Etnografiske Samling 44. Får vi også veldig lite informasjon. Gjenstander står her under E.183 som Steinøks, 5 cm lang og at den er fra Gullkysten⁴⁸.

Det siste dokumentasjonen vi har fra Vitenskapsmuseets arkiv er Brevet som tilegner museet gjenstanden fra Sigurd Skaun i 1934.

Her forklarer han fikk øksen på reisen hans i Gullkyst kolonien i 1934 under en graving i en gruve. Han forklarer videre at det lag en annen gjenstand ved siden av, men at den ikke vara ta tak. Eller går han også inn i forklaringen om navnet til øksen og at klassifisere paleolittiske, men at det er tvil i dette og at de kanskje er yngre⁴⁹.

Det man ser med arkivmaterialet her at dokumentasjonen er ganske få, den har en kort forklarelse av proveniens. Som er tydet på en tidlig form for krav av dokumentering enn som vil ses i dag som forklart i kapittel 2. Sigurd Skaun viser heller ikke noe form å ha en søknad om å ta med denne gjenstanden ut av landet. Så man kan vel anta at med de kolonialisme maktene at denne gjenstanden har blitt tatt med for å ha som en gjenstand som viser til Gullkysten.

Samt i protokoll etnografiske samling, er det kun en bemerkning om gjenstanden or å katalogisere den.

Hvis man ser på hvordan denne gjenstanden har blitt ervervet ville man ganske sikkert ha sett på det som uetisk ifølge retningslinjene med å bevise proveniens g hvor godt dokumenter den skal være. Samt det at Gullkysten som er dagen Ghana vil sia t denne gjenstanden mest sannsynlig vil være ulovlig utført av landet.

I Intervjuet med Dr. Gertrude Aba Mansah Eyifa-Dzidzenyo forklarer hun at ifølge lovene og regelasjonene om Ghanas kulturarv i Executive Instrument (EI) 29 av 1973 at om en person ta utfører en gjenstand ut av landet må de ha fått en tillatelse fra Ghana Museum and Monuments Board. Og at hennes syn på kulturarv som er tatt ut av landet ulovlig i en kontekst

⁴⁷ Tilvekstkatalog, Hoved katalog: 1929-1935. Vitenskapsmuseets Arkiv

⁴⁸ Protokoll Etnografiske samling 44. Vitenskapsmuseets Arkiv

⁴⁹ Brev fra Sigurd Skaun 1934

av kolonialisme burde bli tilbakeført eller restituert til de opprinnelige eierne, i denne settingen Ghana/Gullkysten⁵⁰.

3.3 Nasjonalbibliotekets informasjon

Når man søker etter Sigurd Skaun i Nasjonalbiblioteket, finner man noen skildringer om hans reiser ut til utlandet. Denne informasjonen er ikke noe Vitenskapsmuseet viste til. En bok kalt 'Jakter og ferder' fra 1937 som beskriver han mange reise og så til Vest-Afrika i området Gullkysten/Ghana. Han i denne boken forklarer han heller mer om sine erfaringer i reise in hvor han går ut på forskjellige ekspedisjoner eller hunder i denne forstanden⁵¹. Men det er også dokumentasjon som var populær på denne tiden, som ikke nødvendigvis fulgte med gjenstander som forklart tidligere av Fogelman. Det forklarer også noe om hvordan han kan ha ervervet gjenstanden og plasserer han i Gullkysten. Men siden dette er informasjon som ikke ligger sammen med gjenstanden på Vitenskapsmuseet er det vanskelig å bruke denne dokumentasjonen for å si at dokumentasjonen til øksen er tilstrekkelig. Dette er informasjon som selv finnes på egenhånd, og er ikke noe som folk nødvendigvis tenker man kanskje skulle ha gjort for å få en større innsikt.

3.4 Er det tilstrekkelig dokumentasjon for den Vest-afrikanske Øksen?

Man kan kanskje se et omfattende bilde av øksens historie og proveniens. Vi vet den er fra Gullkysten og ankommet Vitenskapsmuseet i 1934 fra Sigurd Skaun. Men det er fortsatt noen spørsmål og bekymringer som er reist angående nøyaktighet og komplett dokumentasjon.

NTNU Collections som sier at øksens opprinnelses sted er i Ørlandet i Norge, mens andre kilder at øksen kommer fra Gullkysten fra Sigurd Skaun sin reise dit. Dette er en viktig feil som påvirker historien og proveniensen til øksen og gjør det vanskeligere å komme fram til i samlingen på nettsiden.

Noe dokumentasjon er også manglende som hvordan Sigurd Skaun har tilegnet seg denne øksen og utførselen av selve gjenstanden. Det er vanskelig å skape seg et bilde om hvordan gjenstanden har blitt ervervet som er også et viktig innblikk i om et har blitt gjort på en lovlig måte og etisk måte.

⁵⁰ Dr. Gertrude Aba Mansah Eyifa-Dzidzenyo, personlig kommunikasjon, 08.04.2024

⁵¹ Sigurd Skaun, 1937: s 72-73

Det er også ingen søknad til stede om eksport av gjenstanden. Dette er tegn på at Sigurd Skaun har brukt den tidlige 19-00 tallets noe påvirkete lovverk og europeisk makt i å ta denne gjenstand ut i hva i dag ville ha vært ulovlig ifølge norske og Ghanas kulturarvlovverk. Dette er ut ifra Ghanas lovverk Executive Instruments 29. 1973⁵² og Kulml §23 om forbud mot utførsel av kulturarv ut av Norge uten tillatelse fra rette myndighet samt og §23a om forbud mot innførsel av kulturgjenstander⁵³. Så i dagens kontekst vil denne gjenstanden ikke ha god tok dokumentasjon i denne forstanden

Og informasjonen som kan gi en ytterlig kontekst til Sigurd Skauns reiser kan bidra med å undersøke hvordan øksen har kommet i hans eie. Men denne dokumentasjonen er ikke direkte knyttet til øksen som gjør det vanskelig å legge det sammen med den allerede dokumentasjonen som finnes.

Man kan si det er informasjon nok i øksens historie og proveniens, men har et stort rom for mer undersøkelse over eksporten og innførselen av gjenstanden.

Dette åpner da et nytt spørsmål om tilbakeføring. Dette på grunn av mangelen på dokumentasjon av eksporten og innførselen av gjenstand og om det er gjort lovlig eller uetisk. Den gitte historien med kolonialismen og ulovlig eksport av kulturgjenstander fra like områder som Ghana og returnering til sitt opprinnelsesland kan være en form for rettferdighet og restitusjon av å ha en samtale mellom Vitenskapsmuseet og Ghanas rette institusjoner og myndigheter. Som ICOMs museum etiske retningslinjer punkt 6.2 skal museer være beredt til å ta initiativ til å ha en dialog med opprinnelsesland om en eventuell tilbakeføring⁵⁴. Noe som ville være relevant her kanskje.

⁵² Executive Instruments (EI) 29: National Museum Regulations, 1973: 2

⁵³ Kulturminneloven, 1979: §23-§23a

⁵⁴ ICOMs museum etiske regelverk, 2011: 27

Kapittel 4: Konklusjon

Temaet om tilbakeføring og gjenstander som tilhører sårbare folkesamfunn, har vært et samtaleemne over lengre tid. Samt har det i blitt et fokus på å rette dette. Gjenstander i Norge har blitt tilbakeført eller lånt ut for hjelpe urbefolkningen i Norge å ta tilbake til sine røtter og at norske museum retter noen feil som har skjedd tidligere. Dette er også noe internasjonale land som har vært under kolonialismen også på at de vil ha. Men det er en lang og vanskelig prosess. Og en viktig del av den prosessen er hva er dokumentasjonen. Dette er hva som åpner for museet art de burde se på og åpne en dialog med andre institusjoner.

Kolonialiserte land kan ha vært sårbar for europeiske reisende som har utnyttet de få lovverkene om utførsel av gjenstander for å ta med seg tilbake til landene sine for å vise noe fra deres reise. Og dette har da ligget i flere inne på etnografiske samlinger som kanskje burde returnere til sitt opprinnelsessted.

Gjennom denne undersøkelsen av etiske retningslinjer, museum samlinger og dokumentasjon fro gjenstander, og analysen av dokumentasjonen av øksen fra Gullkysten, er det tydelige komplekser og viktig å ha tilstrekkelig dokumentasjon.

Etiske retningslinjer som organisasjoner som ICOM legger en stor vekt på nødvendighet for god dokumentasjon og proveniens for at gjenstander er ervervet lovlig og også respekterer opprinnelseslandenes rettigheter. Dette er da spesiell relevant nå det kommer til tilbakeføring av kulturarv.

Analysen gjort av øksen fra Gullkysten viste også til utfordringer knyttet til nøyaktighet og konsistens i informasjon. Samt mangler på eksporten.

Denne oppgaven understreker viktigheten bak dokumentasjon for spørsmål om eventuelt tilbakeføres.

Ut ifra de retningslinjene som er nevnt i oppgaven vil det virke som at dokumentasjonen ikke er tilstrekkelig nok til å kunne si at den er kommet til Norge på et lovlig og etisk vis. Og dette åpner en problemstilling om Vitenskapsmuseet eventuelt skulle ha åpnet en samtale om en eventuell tilbakeføring med Ghana Museum and Monuments Board, som etiske retningslinjer oppfordrer til.

Litteratur og Kildeliste

Austarheim, H. L., & Holbek, R. (2003). Vei i vellinga: håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander (Vol. 5, p. 51). ABM-utvikling.

Dalland, O., & Keeping, D. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utgave.). Gyldendal.

Fogelman, A. (2008). Colonial Legacy in African Museology: The Case of the Ghana National Museum. *Museum Anthropology*, 31(1), 19–27. <https://doi.org/10.1111/j.1548-1379.2008.00002.x>

Ghana Museum and Monuments Board (1973). Executive Instrument, E.I. 29. *National Museum Regulations, 1973: Arrangement of Regulations*.

Hove, J. O. (2017). Recreating Pre-colonial Forts and Castles: Heritage Policies and Restoration Practices in the Gold Coast/Ghana, 1945 to 1970s. In *Shadows of Empire in West Africa* (pp. 327–350). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-39282-0_11

Høiback, H. (2020). *Kunnskap og begeistring: en innføring i museenes historie, hensikt og virkemåte* (1. utgave.). Cappelen Damm akademisk.

ICOM (2011). ICOMs museumsetiske regelverk. Norsk museumsutvikling

Kulturminneloven. (1979). Særskilte bestemmelser §23. Lovdata.no. Hentet 9.mai. 2024 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50>

Løkka, N. (2017). Tilbakeføring av museumsgjenstander fra nasjonale samlinger til lokalsamfunn i Norge: jus, etikk, politikk, praksis og verdisyn. *Nordisk museologi (trykt utg.)*, 2.

Meld. St. 8 (2018-2019) Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtiden

Meld. St. 23 (2020-2021). *Musea i samfunnet – Tillit, ting og tid*. Kultur- og likestillingsdepartementet

Norsk ICOM & Norges museumsforbund. (2022). Åpent, Inkluderende, transparent og profesjonelt: *Etiske retningslinjer for museer i Norge*. Oslo

Ruud, L.C. (2018). Det museale maskineri. *Norsk museumstidsskrift*, 4, 73–93. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-2525-2018-02-03>

Skaun, S. (1937). Jakter og ferder. F. Bruns Bokhandels Forlag

Nettkilder

NTNU Vitenskapsmuseets nettside: Collections Online. T14889 Øks. Hentet 08.05.2024 fra <https://collections.vm.ntnu.no/artefacts/19912-T14889>

Liste av arkivmateriale fra Vitenskapsmuseet Arkiv

Dette er for gjenstand T14889/ E0183

Brev fra Sigurd Skaun (83-1934).

Protokoll Etnografiske samling 44

Tilvekstkatalog, Hoved katalog (1929-1935)

